
Veileder for kommunikasjon og mediehåndtering

FOR IUA OG ANDRE SAMARBEIDENDE ENHETER

KYSTVERKET

Denne veilederen er utarbeidet som støtteverktøy for IUA og andre tilsvarende enheter som deltar i en statlig aksjon mot akutt forurensning. De generelle kommunikasjonsprinsippene og samarbeidsrutinene kan også benyttes under mindre hendelser der skadevolder selv eller IUA leder aksjonen.

1. Roller og ansvar

Det er Kystverket som leder den statlige aksjonen mot akutt forurensning og som har det overordnede ansvaret for all mediehandtering og kommunikasjon under aksjonen. I hovedsak skal alle pressemeldinger, pressekonferanser og lignende koordineres med Kystverkets kommunikasjonsfunksjon.

Kystverket vil støtte og bistå kommunikasjonsarbeidet som utføres av IUA ved behov.

For øvrig har kommunen(e) og IUA et selvstendig ansvar for mediehandtering og kommunikasjon rundt arbeidet som utføres på land.

1.1 Kystverkets organisering av kommunikasjonsfunksjonen under aksjoner

Samtlige kommunikasjonsrådgivere i Kystverket, samt kommunikasjonsdirektøren, har dedikerte ansvarsområder under en aksjon. Disse er beskrevet i Kystverkets beredskapsplan under "Funksjonsplan for kommunikasjon".

En av kommunikasjonsrådgiverne har et spesielt ansvar for å følge opp samarbeidet med IUA om mediehandtering og andre kommunikasjons tiltak.

Kommunikasjonsdirektør i Kystverket har det overordnede ansvaret for all kommunikasjon under en aksjon mot akutt forurensning.

Under en statlig aksjon mot akutt forurensning vil det ofte være svært hektisk den første tiden. Kommunikasjonsfunksjonen i Kystverket vil være bemannet i forhold til situasjonens omfang. Dette vil ofte innebære døgnbemanning under akuttfasen.

1.2 Samarbeidsrutiner for IUA og Kystverket under aksjoner

INTERN KOMMUNIKASJON

Møter:

I den første fasen av aksjonen bør kommunikasjonsfunksjonen i IUA og Kystverket ha møter via telefon eller videokonferanse to ganger daglig.

Disse møtene bør gjennomføres i forkant, eventuelt i etterkant, av stabsmøtene.

Når akuttfasen er over utarbeides en hensiktsmessig møteplan.

Bemanning:

Det er svært viktig at IUA har en dedikert kommunikasjonsansvarlig/funksjonsleder for kommunikasjon til enhver tid.

IUA og Kystverket skal holde hverandre oppdatert på bemanningsplaner og kontaktpersoner. *Mal for dette følger veilederen som vedlegg.*

EKSTERN KOMMUNIKASJON

Informasjonen som går ut fra IUA og Kystverket skal være koordinert, slik at budskap og fakta samsvarer.

Mer omfattende kommunikasjonsiltak (pressemeldinger/ nye utspill/ pressekonferanser) skal gjensidig varsles i god tid. I dette ligger også orientering om hovedbudskap og eventuelle særlige forhold.

I forbindelse med og initiativ overfor målgrupper (f.eks pressekonferanser) i regi av IUA bør Kystverket stille med minst én representant.

Ved tiltak i regi av Kystverket skal kommunikasjonsfunksjonen i IUA være representert ved behov.

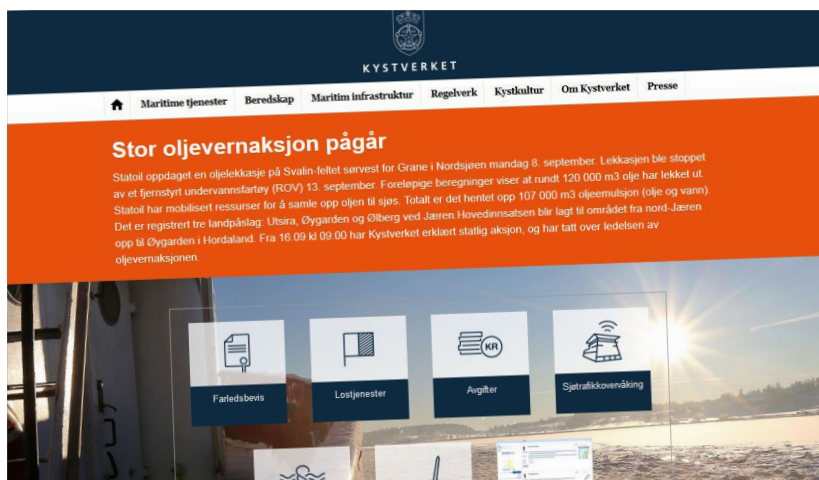
Forslag til ulike tiltak og tips om mediehåndtering: se vedlegg 2.

1.3 Kystverkets akuttweb

Kystverkets akuttweb trer i kraft ved større hendelser eller aksjoner. Akuttweben er en del av kystverket.no, og har som mål å samle all informasjon relatert til en hendelse/oljevernaksjon på ett sted og bak en nettside. All relevant informasjon fra hendelsen publiseres fortløpende i akuttweben, og den skal alltid være oppdatert med siste nytt.

Akuttweben gir tilgang til fakta- og situasjonsanalyser, kart, bilde- og videoarkiv, nyheter og pressekontakter m.m. Målet er at nettstedet skal være den foretrukne kilden til informasjon for IUA, medier og andre interessenter, og avlaste pågangen til Kystverkets beredskapsorganisasjon.

2. Bakgrunnsstoff om beredskap mot akutt forurensning

Her følger noen korte beskrivelser av tema journalister og publikum erfaringsmessig er opptatt av, og ofte misforstår. Teksten kan brukes eller forkortes i både nettmeldinger og redaksjonelle artikler. Den er også grei å ha for hånden i en eventuell intervju situasjon. Ved å bruke korrekte og koordinerte budskap aktivt, oppnår den statlige aksjonen en mer tydelig og enhetlig kommunikasjon til omverden.

Informasjonen som følger finnes også på Kystverkets nettsider.

2.1. Generelt om akutt forurensning

Informasjonen som følger finnes også på Kystverket sine nettsider.

Den som driver virksomhet som kan medføre akutt forurensning skal sørge for en nødvendig beredskap for å hindre, oppdage, stanse, fjerne og begrense virkningen av forurensningen. Beredskapen skal stå i et rimelig forhold til sannsynligheten for akutt forurensning og omfanget av skadene og ulempene som kan inntreffe.

Formålet med en beredskap mot akutt forurensning er å verne om liv, helse, miljø og næringsinteresser. Det er et overordnet prinsipp i forurensningsloven at forurenser skal betale både for å etablere sin egen beredskap og for iverksettelse av skadebegrensede tiltak ved forurensning fra egen virksomhet. Forurenseren er videre økonomisk ansvarlig for å iverksette tiltak og erstatning ved skader på miljø og eiendom.

2.2. Privat beredskap

Rundt 70 landbaserte industribedrifter, herunder raffinerier og tankanlegg, har mottatt særskilte beredskapskrav fra Miljødirektoratet og etablert beredskapsplaner.

For oljevirksomheten på norsk sokkel ligger beredskaps- og aksjonsplikten hos det enkelte operatørselskap. Alle operatørselskapene er medlemmer av NOFO, Norsk Oljevernforening for Operatørselskap, som stiller materiell og teknisk personell til rådighet for selskapene.

Alle virksomhetene har beredskaps- og aksjonsplikt ved akutt forurensning som følge av egen virksomhet, og bistandsplikt når stat og kommune aksjonerer.

2.3. Offentlig beredskap

KOMMUNAL BEREDSKAP

Kommunene har beredskaps- og aksjonsplikt overfor mindre tilfeller av akutt forurensning innenfor kommunens grenser som ikke dekkes av privat beredskap og der forurenser ikke selv er i stand til å aksjonere eller er ukjent.

Eksempler på dette er: tankbiler som har veltet, utslipp fra nedgravde tanker, oljeutslipp i en havn med ukjent kilde.

Kommunene samarbeider om beredskapen gjennom interkommunale beredskapsregioner ledet av interkommunale utvalg mot akutt forurensning (IUA) som dekker samtlige norske kommuner.

STATLIG BEREDSKAP

Staten, ved Kystverket, har beredskaps- og aksjonsplikt overfor større tilfeller av akutt forurensning som ikke er dekket av privat eller kommunal beredskap. I hovedsak dreier dette seg om innsats mot oljeutslipp fra skip og skipsvrak, eller ukjente kilder. Dersom ansvarlig forurenser ikke selv er i stand til å aksjonere, kan Kystverket om nødvendig overta aksjonsansvaret.

Kystverket har også ansvaret for at det blir iverksatt tiltak overfor skip som utgjør en fare for akutt forurensning.

Kystverket kan mobilisere beredskapsressurser fra både privat og kommunal beredskap til en større statlig aksjon. Gjennom internasjonale beredskapsavtaler kan det også søkes om bistand internasjonalt.

2.4. Mottak og behandling av meldinger om akutt

FORURENSNING

Alle som oppdager akutt forurensning plikter å varsle dette på nødnummer 110 (brannvesenet). For fartøyer til havs varsles nærmeste kystradio eller HRS. HRS ivaretar også oppgaven som Maritime Assistance Services. Beredskapspliktige virksomheter har egne varslingsrutiner. I tillegg finnes det andre særskilte ordninger for varsling, blant annet fra fly.

Når varsel er mottatt hos 110-sentral eller kystradio, viderevarsles Kystverkets beredskapsavdeling. Beredskapsavdelingens vaktpersonell vil overvåke situasjonen.

Årlig mottas gjennomsnittlig mellom 1300 og 1400 meldinger om akutt forurensning eller fare for akutt forurensning som krever oppfølging.

2.5. Aksjon mot akutt forurensning

Ved melding om et større tilfelle av akutt forurensning til Kystverkets vakt-system, vil beredskapspersonell og utstyr straks bli mobilisert. Ved olje-forurensning vil mobiliseringen skje i samarbeid med den berørte region/kommune, eller forurensere i henhold til Kystverkets beredskapsplan mot akutt forurensning. Ved kjemikalieulykker vil også andre ressurser kunne bli involvert.

AKSJONENS FASER:

- Varsling
- Situasjonsvurdering og utarbeidelse av aksjonsmål
- Mobilisering (personell/utstyr)
- Bekjemping på skadested
- Skjerming og beskyttelse av prioriterte miljøressurser
- Begrense videre spredning
- Opptak av forurensning
- Grovsanering
- Finsanering
- Videre overvåking av skadeområdet ved behov
- Miljøundersøkelser for kartlegging av skadeomfanget

Erfaring fra Norge og andre land har vist at akutte oljeutslipp som skjer nær land i de fleste tilfeller vil medføre olje på strendene. Å sperre oljen inne ved land slik at den ikke spres videre med tidevann og strøm er derfor viktig. Selve strandoperasjonen skal ikke påføre områdene ytterligere skade ved at de mest miljøvennlige saneringsmetodene blir anvendt.

En aksjon kan vare fra noen dager til flere måneder, og involvere et stort antall personer og materiellressurser. Oljevernaksjoner kan dermed være svært ressurskrevende og medføre store utgifter for samfunnet.

MULIGHETER OG BEGRENSNINGER

En aksjon mot akutt forurensning er et utfordrende samspill mellom taktiske og praktiske vurderinger og handlinger som krever spesialisert kompetanse. Evnen til å ta raske og riktige beslutninger i krisesituasjoner er avgjørende.

En oljevernaksjon påvirkes av faktorer som vær, lysforhold, topografi, infrastruktur, befolkning, geografi, geologi, naturverdi og forurensede områders tilgjengelighet. Under ekstreme klimatiske forhold blir materiellet gradvis mindre effektivt. Effektiv skadebegrensning på sjø forventes derfor å kunne gjennomføres i ca 60 prosent av årets dager.

Erfaring fra en rekke oljeutslipp i andre land viser at det kun i unntakstilfeller har vært mulig å ta opp mer enn 10–15 prosent av oljeutslippet ved kilden på sjøen. Resten fordampes, blandes ned i vannmassene, tas opp mens den flyter på sjø eller når land.

Kjemikalieulykker, altså ulykker med andre kjemikalier enn olje, kan være helt annerledes. Mange kjemikalier vil kunne blande seg med vannmassene mens andre kan flyte på sjøen. Valg av tiltak og metode for å begrense skadene på mennesker og miljø vil derfor kunne variere mye.

2.6. Beredskapsutstyr i Norge

Kystverket har ansvar for den nasjonale beredskapen mot akutt forurensning. Dette innebærer også ansvar for å anskaffe og/eller disponere egnet utstyr.

OLJEVERNDEPOTENE

Kystverket har 16 oljeverndepoter langs norskekysten. Depotene er utstyrt med oljelenser, oljeopptakere, strandrense- og nødlosseutstyr. Depotene er bemannet med en depotstyrke på 10 personer og en tilsynsmann.

Geografisk plassering av depotene og hvilken type utstyr som er lagret der er basert på Kystverkets beredskapsanalyse. Beredskapsanalysen angir sannsynlighet for og konsekvenser ved akutt forurensning på de ulike strekningene langs kysten.

FARTØYENE

Kystvaktens 11 fartøy og Kystverket 6 egne fartøy, er utstyrt med spesialisert oljevernutstyr. Mannskapet på disse fartøyene er trent i bruk av utstyret for en eventuell oljevernaksjon.

Kystverket har skrevet kontrakt med 35 mindre fartøy tilknyttet depotene.

Dette er private båter som skal bistå Kystverket i en oljevernaksjon. Disse båtene har ikke eget oljevernutstyr ombord, men skal ved en eventuell aksjon benytte seg av utstyret på depotene.

Den nasjonale slepeberedskapen består av 4 fartøyer plassert langs norskekysten. Dette er også private fartøyer som har en kontrakt med Kystverket. Sjøtrafikksentralen i Vardø disponerer fartøyene i slepeberedskapen ut fra den til enhver tid gjeldende trafikksituasjon. Primæroppgaven til disse båtene er å hindre båter å drifte i land.

ANDRE RESSURSER

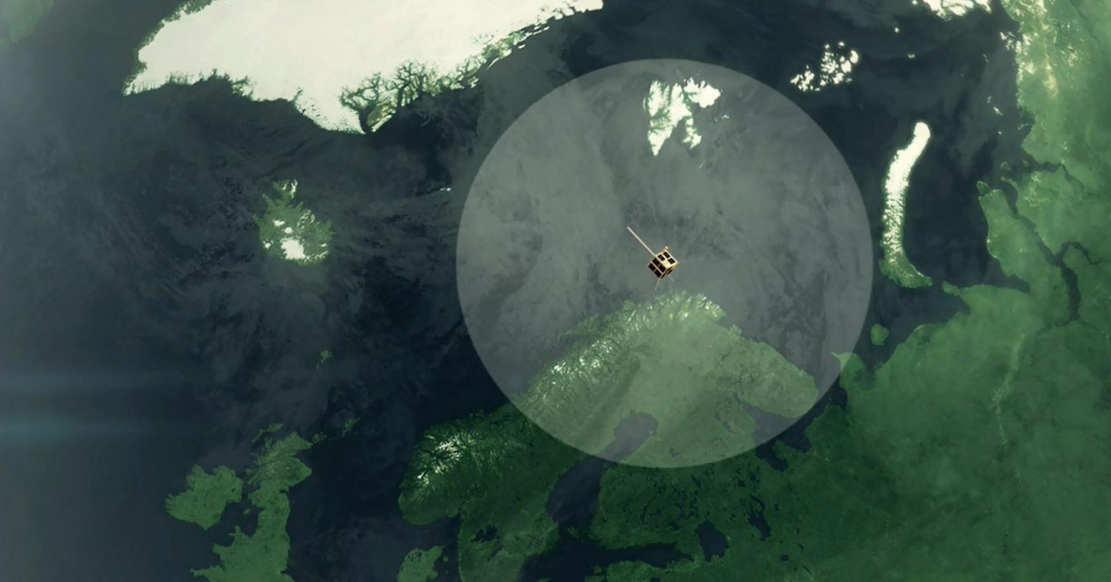
Det finnes også oljevernutstyr hos kommunale forurensningsmyndigheter og hos bedrifter og selskap som driver potensielt forurensende virksomhet. Dette utstyret vil Kystverket også benytte når det er nødvendig.

I tillegg har Kystverket samarbeidsavtaler med andre land som sikrer bistand fra disse landenes oljevernressurser ved behov.

FLYOVERVÅKNING

Kystverkets overvåkningsfly patruljerer norskekysten 600–800 timer årlig, i samarbeid med Kystvakten og NOFO.

Fjernmålingsutstyr i flyet gjør det mulig både å oppdage ulovlige utslipp og beregne forurensningsmengder. Under aksjoner brukes flyovervåkning aktivt for å påvise og kartlegge forurensningens utbredelse, og dermed hvor oljeverninnsatsen bør settes inn.

SATELLITTOVERVÅKNING

Kystverket benytter seg også av satellittjenester for å kunne oppdage mulig forurensning på sjøen. Dersom satellittene viser tegn til forurensning vil Kystverket kunne sende ut overvåkningsfly eller et fartøy for å få verifisert satellittobservasjonen, og eventuelt iverksette tiltak for å identifisere den ansvarlige for utslippet. Normalt vil denne type observasjoner være ulovlige utslipp. Oppfølging av ulovlige utslipp skjer i samarbeid med blant annet politiet og Sjøfartsdirektoratet.

VEILEDER FOR KOMMUNIKASJON under statlige aksjoner mot akutt forurensning

Denne oversikten er først og fremst beregnet på personer i kommunikasjonsfunksjonen som ikke har kommunikasjon som fagfelt eller i sitt daglige virke.

Praktisk tilrettelegging av kommunikasjon

Den praktiske tilretteleggingen omfatter alt fra å ha hensiktsmessige kanaler for formidling av informasjon, til å legge forholdene til rette for både medier og seg selv.

Formidling av informasjon via internett

Det anbefales at man bruker eksisterende kanaler, fortrinnsvis kommunenes eller enhetenes nettsider, gjerne med eget meny punkt. Statistikk og erfaring viser at folk tyr til kjente kanaler ved behov for informasjon om kriser.

Den viktigste informasjonen og siste statusoppdatering skal alltid ligge på Kystverkets akuttweb, så ved å publisere en link til denne siden vil en god del av informasjonsbehovet være dekket.

www.kystverket.no

Ved store hendelser der mange beredskapssetater er involvert vil den norske kriseinformasjonsportalen også være aktiv.

www.kriseinfo.no

Legg til rette for journalister:

Sørg for at viktig informasjon og kontaktopplysninger er lett tilgjengelige i all ekstern kommunikasjon.

Ved mer omfattende kommunikasjonstiltak kan det være lurt å opprette et presserom/arbeidshjørne for journalister, med nødvendige fasiliteter. Heng gjerne opp en tavle med kontaktinformasjon og annen informasjon som de trenger.

Mediehåndtering

Pågangen av presse kan tidvis være stor. Derfor er det viktig å sørge for gode og pålitelige kanaler for jevnlig formidling av informasjon. Journalistene må ha kunnskap om hvem de skal henvende seg til for informasjon.

En dedikert pressekontakt er det naturlige kontaktpunktet for mediene.

Pressekontakten skal:

- Ta imot henvendelser fra pressen. Faktaspørsmål kan besvares, men uttalelser om overordnede forhold bør henvises til aksjonsledelsen eller Kystverket, dersom ikke annet er avtalt.
- Sørge for oppdatert e-postliste til medier, samarbeidspartnere og berørte parter.
- Følg opp ubesvarte pressehenvendelser. (hvem, hvilket medium, telefonnumre, hva henvendelsen gjaldt).
- Overvåke pressen og sosiale medier. Følg opp med eventuelle nødvendige korrigeringer/ presiseringer.

Virkemidler for informasjonsspredning:

Nettsider: all informasjon, uansett hvordan den distribueres, skal også legges inn på nettsider.

Sosiale medier: Facebook, Twitter o.l. har blitt viktige kanaler for kommunikasjon. Kystverket vil bruke disse kanalene aktivt under en aksjon.

Informasjonsskriv, e-post: Kan brukes for å spre tilpasset informasjon til prioriterte målgrupper.

Statusoppdatering: Sørg gjerne for at det gis korte statusrapporter fra aksjonen/hendelsen på faste tidspunkt. Disse kan gjøres skriftlig på nett, med video eller i fysisk møte med mediene.

Pressemelding: Sendes ut når det er ting som har en vesentlig nyhetsverdi for mediene. Vurderingen av nyhetsverdi må gjøres nøye. Dersom man benytter pressemeldinger i tide og utide, kan man risikere at det ikke tas hensyn til pressemeldingen den gangen det virkelig er viktig at meldingen når frem.

Pressekonferanse: Terskelen for innkalling til pressekonferanse skal være høy. Ingenting irriterer en journalist mer enn å gå på en presskonferanse der det strengt tatt ikke er noe nytt som kommer.

Direkte kontakt med publikum og berørte parter: Kommunikasjonstiltakene må i størst mulig grad treffe berørte parter og publikum. På alle stabsmøter og statusmøter bør man diskutere om disse gruppene er godt nok informert.

Eksempel på situasjoner der man kan vurdere pressekonferanse:

- Store endringer i situasjonsbildet.
- Vesentlige skader på mannskap eller utstyr.
- Dersom man oppfatter at det er mange medier som søker svar på samme problemstilling/spørsmål.

Ressurskrevende arrangementer som dette bør gjennomføres i fellesskap med Kystverket.

Kommunikasjonsspørsmål
kan rettes til [Kystverkets
kommunikasjonsstab](#):

Her finner du
veiledere gitt ut
av Kystverket:

**Kystverkets senter
for beredskap
mot akutt forurensning**
er lokalisert i Moloveien 7,
Horten.
Telefon: 07847
www.kystverket.no

KYSTVERKET

www.kystverket.no